

Blijvend in Beeld

Beleidsplan Kunstlievend Genootschap Pictura 2025-2028

Januari 2024

Introductie

Het Kunstlievend Genootschap Pictura is thuis in Groningen sinds 1832. Begonnen als een initiatief van notabelen die wilden genieten van de beeldende kunsten en daar graag over in debat gingen. Het Genootschap leidde lange tijd een zwervend bestaan, totdat het na een verblijf in een bovenzaal van het oude Groninger Museum door een schenking in 1934 de beschikking kreeg over het monumentale pand aan het Martiniekerkhof, een onderkomen dat het nog steeds bezit. Dit fraaie Rijksmonument telt sinds de ingrijpende verbouwing van bijna honderd jaar geleden behalve een kantoor en een bestuurskamer drie expositieruimtes op de begane grond en een unieke grote tentoonstellingszaal op de eerste verdieping. 'Heilige grond' noemde Han Steenbruggen, directeur van museum Belvédère, Pictura met recht vorig jaar. Het was het tehuis voor de eerste grote expositie van kunstenaarsvereniging De Ploeg en vele decennia de locatie voor spraakmakende exposities van vooral schilderkunst. Een vaste basis en een baken voor kunstenaars uit Stad en Ommeland.

Doorstart

Pictura is 192 jaar oud, maar haar bestaan heeft recent aan een zijden draad gehangen. De vereniging was vijf jaar geleden een zieltoegend instituut, dat leed onder teruglopende bezoekersaantallen en een kwakkelend, richtingloos expositiebeleid. Het monumentale onderkomen kwijnde letterlijk en figuurlijk weg, de focus ontbrak. Vanaf 2020 is er echter onder een nieuwe leiding een reddingsoperatie in gang gezet die haar vruchten begint af te werpen. De oorspronkelijke vereniging is een stichting geworden, het gaandeweg vernieuwde bestuur kent nu leden met expertise op het gebied van programmering, organisatie, communicatie, bouwkunde en zakelijk beheer. Dat bestuur wordt ondersteund door een expositiecommissie met daarin professionele beeldend kunstenaars en een poule van gedreven vrijwilligers voor de ontvangst van bezoekers en het uitvoeren van klein onderhoud.

De doorstart van Pictura is weliswaar vertraagd door de uitbraak van corona, maar het bezoek neemt sinds het aflopen van de epidemie weer toe. In 2022 trok Pictura 2.500 bezoekers, afgelopen jaar waren dat er 4.500, een aantal dat in de komende vier jaren verder moet groeien tot zeker 6.500. Voor een bescheiden organisatie als Pictura lijkt 10.000 bezoekers uiteindelijk wel het plafond. Daarbij moet worden aangetekend dat Pictura er nu nog onvoldoende in slaagt jongere bezoekers te trekken. Mede om die reden laat Pictura dit jaar in samenwerking met de Hanzehogeschool een onderzoek verrichten ter verbetering van het PR-beleid, met name gericht op een effectiever gebruik van sociale media. Doel is om ook een nieuwe generatie cultuurliefhebbers de weg naar Pictura te laten vinden.

Niet alleen het bezoek neemt toe, ook de kwaliteit van de geëxposeerde kunst vertoont door de nieuwe koers een stijgende lijn. Daarvan getuigen ook diverse interviews en besprekingen in de regionale media.

Koers

Pictura heeft dus een doorstart achter de rug, maar wat wil Pictura eigenlijk, welke kant wil het Genootschap op? Waarin onderscheidt het zich van andere initiatieven op het gebied van de beeldende kunst in Groningen? Wie dat terrein onder de loep neemt, en dat heeft het bestuur van

Pictura in 2023 gedaan met een uitgebreide rondgang langs verwante kunstinstellingen, ziet natuurlijk in eerste instantie twee grote spelers: het Groninger Museum en Kunstpunt. De eerste is vooral gericht op (inter)nationale ontwikkelingen en besteedt slechts mondjesmaat aandacht aan actuele kunst uit de regio, de tweede heeft de focus op kunst in de openbare ruimte en educatie. Daaronder beweegt zich een steeds kleiner aantal commerciële galerieën en enkele niet-commerciële instellingen, waarvan sommige gesubsidieerde zich met name met talentontwikkeling bezighouden (NP3 en Sign). Op zich een logische keuze in een stad met een florerende kunstacademie en een bijbehorende masteropleiding.

'Mid-career'

Wat bij de gesprekken in het veld echter steeds weer opvalt, is dat er voor professionele kunstenaars die de status van jonge belofte ontgroeid zijn in Groningen maar weinig expositiemogelijkheden zijn. Veel kunstenaars boven de 35, en dat zijn er in stad en provincie Groningen honderden, geven aan dat zij moeite hebben een podium te vinden voor het exposeren van hun werk, zeker als het gaat om een uitgebreide, meer beschouwende presentatie van hun oeuvre. Het probleem is in algemene termen feitelijk ook al gesignaleerd in de gemeentelijke Kadernota cultuur, waarin geconstateerd wordt dat jonge en nieuwe kunstenaars in Groningen goed kunnen starten, maar dat de stap naar een structurele financiering lastig is. Daarmee komt het ook in de provinciale Kadernota genoemde behoud van een sterke basis in Groningen in gevaar.

De carrière van beeldend kunstenaars wordt in dat opzicht ook wel eens met een donut vergeleken: het begint zoet, maar daarna gaapt er in het midden een zwart gat. Sara Sejin, in 2023 winnaar van de landelijke Theodora Niemeijer Prijs, stelt in een interview ook dat er in Nederland te veel gefocust wordt op nieuw en jong: "Er is minder aandacht en te weinig plek voor mid-career kunstenaars." Het is juist voor deze mid-career professionals dat Pictura in stad en provincie een belangrijke rol kan spelen, het past bij het DNA van het Genootschap. Pictura wil een blijvend podium zijn voor noordelijke kunstenaars die actief en nog lang niet uitontwikkeld zijn, maar voor startstipendia en talentontwikkelingsprogramma's te oud zijn. Pictura, met haar lange traditie als presentatieplatform, wil hen helpen 'in beeld' te blijven. Het ruime gebouw van Pictura leent zich goed voor een volwaardige en veel omvattende presentatie van hun werk.

Het Kunstlievend Genootschap heeft de afgelopen jaren de eerste stappen gezet in de uitwerking van dit beleid, bijvoorbeeld met tentoonstellingen gewijd aan het werk van Coen Vunderink en Nico Gerbenzon. In 2024 volgen in dat kader het duo Paula Biemans/Klaas Kloosterhuis en de gebroeders Miedema. Het bijgevoegde activiteitenplan van 2025 illustreert een verdere ontwikkeling in die richting: in de planning staan onder andere exposities met werk van Isabella Werkhoven, Simeon Nijenhuis, Erica Scheper en Gert Sennema. Daarnaast een groepsexpositie met tal van mid-career kunstenaars onder de titel *Verzoek om stilte*, op initiatief van Karel Buskes en Annemiek Vos.

Geschiedenis en talent

Dit nieuwe beleid laat overigens onverlet dat Pictura, al was het maar vanwege haar lange historie, aandacht wil blijven besteden aan aspecten van de moderne Groninger kunstgeschiedenis. In 2023 gebeurde dat met de succesvolle expositie met werk van wijlen Martin Tissing, in 2024/2025 onder meer met exposities gewijd aan Felix Hess en Gerrit van Houten. En ook voor jong talent, zoals dit jaar Justus de Rode en in 2024 Man Pan Lau, blijft er ruimte en aandacht in Pictura. Traditie en mid-

career kunnen niet zonder aandacht voor vernieuwing, niet zonder verbinding met het heden. Het Genootschap liet de afgelopen jaren ook met succes een selectie van afstudeerders van Minerva en het Frank Mohr-Instituut zien en ontvangt jaarlijks ook de eindexamen-expositie van de Klassieke Academie. Daar gaat het de komende jaren graag mee door.

De blijvende aandacht voor Groninger kunsthistorie en voor jong talent resulteert zo bij Pictura in de praktijk in een driesporenbeleid, waarbij de aandacht voor de mid-career kunstenaars het centrale en onderscheidende element vormt.

Fair Practice

Pictura is een niet-commerciële presentatie-instelling en geen galerie, maar biedt kunstenaars waar mogelijk wel de gelegenheid hun werk te verkopen. Verkoopbaarheid van werk staat in de programmering echter niet voorop, artistieke kwaliteit is de bepalende factor. Verbetering van de inkomenspositie van kunstenaars is het primaire doel van de kunstverkoop. Pictura vraagt daarom ter dekking van de gemaakte kosten een relatief bescheiden courtage van dertig procent van de verkoopprijs, waar er in het commerciële circuit vaak vijftig procent of meer gevraagd wordt.

In het verleden werd van exposerende kunstenaars vaak ook huur gevraagd. Die aanpak past niet meer in het nieuwe beleid van Pictura. In lijn met de Fair Practice Code wil ook Pictura in de toekomst hang- en stageld gaan betalen aan exposerende kunstenaars. Op basis van de huidige begroting valt dat streven echter niet te realiseren. De gezonde, maar bescheiden exploitatie van Pictura is nu gebaseerd op entreegelden, donaties van Vrienden, commerciële verhuringen en verkoop. Hoewel het Genootschap alle vertrouwen heeft in een geplande verhoging van de bezoekersaantallen en donaties, valt niet te verwachten dat dit voldoende middelen oplevert om exposanten naar behoren te betalen. Ondersteuning is hiervoor onontbeerlijk en daarvoor doet Pictura nu een beroep op de gemeentelijke en provinciale overheid.

Wanneer ons subsidieverzoek gehonoreerd wordt, wil Pictura daarnaast over twee jaar ook een aanvraag indienen bij het Mondriaanfonds, om de toekomst van de activiteiten van het Genootschap op de lange termijn nog beter te borgen.

Ontmoeting en verdieping

De eerder genoemde groepsexpositie *Verzoek om stilte* is een illustratie van een andere nieuwe speerpunt in het nieuwe beleid van Pictura. Het Kunstlievend Genootschap wil met zijn driesporenbeleid niet alleen tonen, maar ook ontmoeting en ideeënuitswisseling stimuleren door het organiseren van thematische tentoonstellingen, voorzien van een randprogrammering met lezingen, presentaties en concerten. Een verdiepende kruisbestuiving van beeld, taal en muziek.

Afgelopen jaar gaf een reeks activiteiten rond het programma *La Primavera* alle reden tot optimisme over dit beleid. Het programma, gewijd aan de relatie tussen Groningen en (de liefde voor) Italië, was omlijst met een concert en een aantal lezingen over geschiedenis, politiek, literatuur en muziek die stuk voor stuk goed bezocht werden. De ervaring leert dat hiermee ook bezoekers getrokken worden die niet in eerste instantie voor de beeldende kunst komen, maar daar bij hun bezoek wel uitgebreid mee kennis maken. Bovendien biedt Pictura ook ruimte aan kunstuitingen die de maatschappelijke actualiteit betreffen. Zo worden er in 2024 foto's getoond die Zilveren Camera-winnaar Kees van de Veen maakte van het vluchtelingendrama in Ter Apel. Ook dat weer begeleid door discussie en debat.

Dergelijke avonden stimuleren de ontmoeting die het Kunstlievend Genootschap bij de oprichting al zo belangrijk vond en nog steeds vindt. Alleen niet meer zoals vroeger uitsluitend voor kunstminnende notabelen. Het genieten van beeldende kunst is vaak een individuele ervaring, terwijl het delen van ervaringen ook op dit terrein tot verbinding, verrijking en verdieping van inzicht kan leiden. Zowel voor het publiek als voor de kunstenaars zelf. Om die reden organiseert Pictura nu ook al regelmatig zogenaamde *artist talks*, gesprekken met exposerende kunstenaars.

Het is de bedoeling dat de komst van een bescheiden horecavoorziening voor Pictura-bezoekers nog meer ruimte zal scheppen voor die ontmoeting. De voorziening wil Pictura ook gaan gebruiken voor het stimuleren van contacten tussen kunstenaars onderling, te denken valt aan een maandelijks sociëteit waar naast ontmoeting ook ruimte moet zijn voor reflectie over het lokale en regionale kunstbeleid. Voor de organisatie van dat laatste is Pictura in gesprek met lokale omroep OOG.

Professionalisering en governance

Pictura ontvangt momenteel geen overheidssubsidie en drijft geheel op de inzet van vrijwilligers, waarbij ook de bestuursleden veel uitvoerend werk verrichten. Op de langere termijn is dat geen gewenste en ook geen houdbare situatie. Om de ambities van het Genootschap verder vorm te geven en uit te voeren is een bescheiden vorm van professionalisering onontbeerlijk. Anders blijft het bij de huidige voorzichtige aanzetten van een nieuw beleid. Het prachtige monument in het hart van de historische binnenstad van Groningen verdient meer en beter. Het hoort, zoals elk waardevol monument, open te zijn en te leven. Het kan, bij uitvoering van het nieuwe beleid, een nog waardevollere bijdrage leveren aan de aantrekkelijkheid van de binnenstad.

Zowel voor het zakelijke als het artistiek-inhoudelijke beleid is op zijn minst de aanstelling van een parttime kracht een vereiste. In 2023 heeft Pictura voor de expositie *In Line Out of Sight: In Sight Out of Line* voor het eerst geëxperimenteerd met de inzet van drie studenten van de Conservatorenopleiding Kunstgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. Die samenwerking voedt de gedachte dat een curatorschap bij Pictura een ideale start zou kunnen zijn voor net afgestudeerde curatoren. Een plek in Groningen om hun inhoudelijke en zakelijke talent verder te ontwikkelen. Daardoor zou het bestuur meer op gepaste afstand kunnen gaan opereren. De curatoren zouden, ondersteund door de expositiecommissie als inspirator en bewaker van de koers, een solide basis kunnen leggen voor een blijvende hoofdrol van Pictura in het gemeentelijke en provinciale beeldende kunstbeleid.

Inzet van vrijwilligers voor ontvangst van bezoekers blijft daarnaast onontbeerlijk. Pictura werkt met een protocol voor vrijwilligers en een vertrouwenspersoon. Het Genootschap is wat betreft de samenstelling van bestuur, expositiecommissie en vrijwilligersbestand nog niet *up to date* wat betreft diversiteit en inclusie en streeft op dit terrein sinds 2023 actief naar een betere balans. Het bestuur vertrouwt erop wat dat betreft nog in 2024 belangrijke stappen te zetten.

Samenwerking

De verbreding van de programmering met begeleidende programma's betekent dat Pictura nog meer dan voorheen samenwerking zal zoeken met andere instellingen en organisaties om daar expertise te 'lenen'. Zakelijk wordt nu al samengewerkt Noorderlicht, de Klassieke Academie boekhandel Godert Walter en de Vrije Academie. Op inhoudelijk gebied zijn er banden met VERA, Eurosonic, de Rijksuniversiteit Groningen, Minerva, het Frank Mohr-Instituut en Dichters in de Prinsentuin. Per programma zullen daar nieuwe partners bijkomen, zoals het conservatorium bij het project *Verzoek*

om stilte. Professionalisering van de organisatie zal ertoe bijdragen dat ook op dit vlak meer stappen gezet kunnen worden, ook in de richting van het buitenland. In 2024 toont Pictura in het kader van een uitwisseling werk van kunstenaars uit Keulen, uitbreiding van contacten over de grens richting Oldenburg, Bremen en wellicht Hamburg zijn een logische vervolgstap. De Wunderline, de gedroomde snelle ov-verbinding met onze Duitse burens, verdient ook culturele tegenhangers.

Renovatie

Los van de ontwikkeling van het inhoudelijke beleid heeft Pictura ook een renovatieplan voor haar onderkomen. De eerder genoemde horecavoorziening is er een onderdeel van. Met de uitvoering van het plan is in 2023 een begin gemaakt door de herinrichting van de besloten, aan het Martinikerkhof gelegen tuin. Die zal op mooie dagen deel uitmaken van de horecavoorziening, die overigens alleen toegankelijk zal zijn voor bezoekers van Pictura.

Belangrijk is verder vooral de aanpak van de brandveiligheid. Momenteel mogen op last van de brandweer nog geen vijftig bezoekers een evenement in het gebouw bijwonen, een ernstige belemmering voor het succesvol organiseren van activiteiten. Na aanpassing van het gebouw zal de maximumcapaciteit meer dan verdubbeld worden.

Onderdeel van de renovatie is ook de verplaatsing van de entree naar de oorspronkelijke ingang aan het Martinikerkhof. Bezoekers zullen dan via de tuin binnenkomen. De huidige ontvangstruimte aan de Sint Walburgstraat zal dan worden omgebouwd tot een 'erfgoedkamer', waarin de geschiedenis van het pand en de directe omgeving belicht wordt en ook aandacht kan worden geschonken aan de bijzondere collectie boeken van Pictura, die is ondergebracht in de Universiteitsbibliotheek en aan de etsen van Rembrandt die zijn opgeslagen in het depot van het Groninger Museum. De ruime toeloop tijdens Open Monumentendagen rechtvaardigt alleszins de extra aandacht voor de historie van de plek en het Genootschap.

Ook aan verduurzaming van het historische pand zal aandacht besteed worden. Het pand, met name de bovenverdieping is slecht geïsoleerd. Pictura wil de renovatie buiten de reguliere exploitatie om financieren uit eigen middelen en monumentensubsidies. Aanvragen en procedures daaromtrent zijn in gang gezet.

Tot slot

De gemeentelijke Kadernota stelt dat het behouden van een sterke basis en het tegelijkertijd werken aan vernieuwing een grote uitdaging voor Groningen blijft. Ook de provincie hamert op een sterke basis. Pictura is ervan overtuigd dat het met haar al voorzichtig ingezette nieuwe koers een bijdrage kan leveren aan een antwoord op die uitdaging. Door kunstenaars uit Stad en Ommeland ook na hun start een podium te bieden voor een liefdevolle en professionele presentatie van hun groei en ontwikkeling, ingebed in een verhelderend begeleidend programma, omlijst door ontmoeting en debat. Het is een beleid dat kunstenaars blijvend in beeld houdt en zo het gat kan helpen vullen in de donut van de kunstenaarsloopbaan. Het vormt een verrijking voor het regionale beeldende kunstklimaat waarin gerijpt talent uit de regio onvoldoende aan bod komt. Aangevuld met thematische tentoonstellingen en aandacht voor zowel erfgoed als vernieuwing is het een beleid dat alleen gerealiseerd kan worden door een zekere mate van professionalisering en door ondersteuning van een fair expositiebeleid.

Samengevat:

- Pictura ontwikkelt zich op basis van een nieuw maar al ingezet beleid in de periode 2025 tot 2028 tot een Groninger presentatie-instelling met de focus op noordelijke professionele mid-career beeldend kunstenaars.
- Pictura ondersteunt Groninger kunstenaars door het betalen van fair pay voor exposities en het bieden van een aantrekkelijke verkoopmogelijkheid.
- Pictura biedt daarbij verdiepende randprogrammering voor een breder, niet uitsluitend in beeldende kunst geïnteresseerd publiek.
- Pictura stimuleert het gesprek over, met en tussen Groninger beeldend kunstenaars.
- Pictura werkt intensief samen met andere kunstinstellingen in de regio.
- Pictura besteedt jaarlijks aandacht aan Groninger erfgoed middels een aandacht voor een aspect van de historie van de Groninger beeldende kunst.
- Pictura toont jaarlijks werk van een aanstormend talent.

Voor de uitvoering van dit beleid en daarmee de realisatie van zijn ambities vraagt Kunstlievend Genootschap Pictura voor de komende vier jaar van gemeente en provincie Groningen jaarlijks in totaal 70.000 euro voor de aanstelling van twee jonge parttime curatoren en de uitkering van faire vergoedingen aan exposerende kunstenaars. Pictura vraagt van dat bedrag 55.000 euro van de gemeente Groningen en 15.000 euro van de provincie. Pictura is een stedelijke instelling in een gemeente met veel beeldend kunstenaars, maar toont en steunt ook kunstenaars uit de provincie.

Diederik van der Meide, voorzitter bestuur Kunstlievend Genootschap Pictura

Rob de Kam, bestuurslid Kunstlievend Genootschap Pictura